

THUCYDIDES, DE PELOPONNESISCHE OORLOG

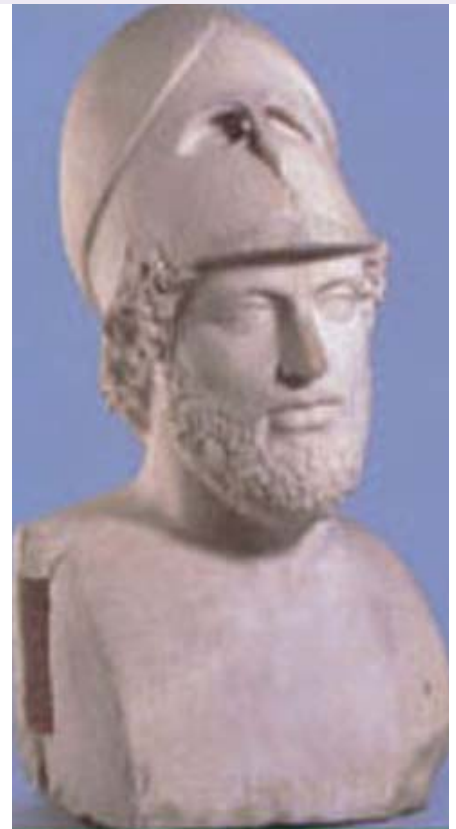
In de loop van de 5de eeuw voor Chr. groeide de vijandschap tussen Sparta en Athene. Beide poleis hadden veel bondgenoten en waren jaloeers op elkaars groeiende macht. Pericles was toen generaal van het Atheense leger. Hij zei in de volksvergadering: 'Atheners, ik stel voor dat wij de strijd met de Spartanen zullen voortzetten. Zij hebben een goed leger, maar geen schepen. Wij hebben een klein leger, maar de grootste vloot van Griekenland. En we zitten veilig achter onze lange muren. Laten we daarom te land alleen verdedigend optreden, maar ter zee aanvallen. Dan kunnen de Spartanen ons nooit grote schade toebrengen, maar wij hun wel'. De meeste Atheners waren het hiermee eens en stemden voor de voorstellen van Pericles. In 431 brak de oorlog uit.

In het eerste jaar ging alles naar wens. Maar in het tweede jaar brak de pest uit. Veel mensen stierven. De Atheners werden moedeloos. Hun strijdlust verminderde. Ze gaven de schuld tenslotte aan Pericles. Een speciaal gerechtshof verklaarde hem schuldig aan het verkeerd gebruiken van staatsgelden. Het gekke was, dat de Atheners hem daarna wel herkozen als generaal! Het jaar daarna stierf Pericles. Aan de pest kwam langzamerhand een eind en de Atheners zetten de oorlog met de Spartanen voort. Maar nu dreigde een ander gevaar. Eén van hun belangrijkste bondgenoten, de stad Mytilene op het eiland Lesbos, weigerde langer lid van de Delische Bond te zijn! Dat was een ramp.

Ten eerste omdat Lesbos de scheepvaartroute naar de Zwarte Zee beheerste, waarlangs de Atheners hun graan aanvoerden. Ten tweede omdat het slechte voorbeeld van één van de grootste leden van de Delische Bond de kleinere wel eens op het idee kon brengen ook uit de Bond te stappen. De Atheners besloten daarom een strafexpeditie te ondernemen. Toen Mytilene was ingenomen, nam de volksvergadering het besluit alle volwassen mannen van die stad ter dood te brengen, en alle vrouwen en kinderen als slaaf te verkopen. Maar... in de loop van de nacht beseften velen hoe onmenselijk deze maatregel eigenlijk was. Een nieuwe volksvergadering werd de volgende morgen bijeengeroepen en het gesprek over de bestrafing werd heropend.

Eerst kwam Kleon naar voren, leerlooi-er van beroep. Hij zei: 'Onze bondgenoten van de Delische Bond zijn in werkelijkheid geen bondgenoten, maar onderdanen. Wij regeren tegen hun zin over hen. Daarom willen ze uit de Bond. We kunnen hen alleen in bedwang houden door harde maatregelen. Laten we dat toch inzien!' Kleon stelde voor de straf niet te veranderen. Maar één van zijn tegenstanders had een heel andere mening: een zware bestraffing zou alleen maar nadelig zijn.

Het zou een sterke bondgenoot voorgoed krachteloos maken en alle andere steden van de Delische Bond zouden het vertrouwen in Athene verliezen. Daarom nam de volksvergadering bij een nieuwe stemming, op het nipper-

Romeinse kopie van een beeld van Pericles kort voor of kort na zijn dood gemaakt in Athene. De helm hoort bij een ambt dat hij uitoefende.

tje, een nieuw besluit. Alleen die Mytileners die zich tegen Athene hadden gekeerd, moesten ter dood worden gebracht. Ondanks zijn nederlaag in dit geval, werd Kleon de invloedrijkste Athener in de jaren daarna. Hij wist de volksvergadering er zelfs van te overtuigen, dat Athene ook te land best succes zou kunnen hebben tegen Sparta. Het toeval kwam hem te hulp.

Een Atheense vloot die op weg was naar Sicilië, sloot 420 Spartanen in op een eilandje voor de Peloponnesische kust. Maar de omsingeling was niet volledig. Maandenlang lag de Atheense vloot tussen het eilandje en het vasteland, maar met behulp van duikers slaagden de Spartanen erin hun 420 kameraden steeds van voedsel en wapens te voorzien. Sparta deed zelfs vredesvoorstellen met voorwaarden die heel gunstig waren voor Athene. Maar Kleon haalde het volk over daarop niet in te gaan en de blokkade vol te houden. Toen de maanden echter verstreken zonder dat er vorderingen werden gemaakt, begonnen de mensen Kleon de schuld te geven. Op zijn beurt verweet hij Nikias, legeraanvoerder op dat moment, lafheid. Hij zei: 'Als ik daar generaal was, dan had ik die Spartanen zo te pakken!' Nikias bood hierop zijn generaalschap graag aan Kleon aan. Die kon niet weigeren en riep: 'Aangenomen! Binnen twintig dagen ben ik terug met de gevangen Spartanen!' De hele volksvergadering schaterde van het lachen, maar ze namen zijn voorstel wel aan! Wat kon er immers misgaan? Of Kleon kwam werkelijk terug en dan was het goed. Of hij zou het niet redden, en dan was deze opschepper meteen van het politieke toneel verdwenen! Kleon koos Demosthenes als collega-generaal uit. Die kwam op het idee de bossen op het Spartaanse eiland in brand te steken. Daardoor kwam een aantal ingesloten en om. De rest, 120 man, moest zich aan de Atheners overgeven. Binnen twintig dagen was Kleon terug met de krijgsgevangen Spartanen! Overmoedig geworden door dit succes haalde Kleon de Atheners nu over, een grote aanval op de Spartanen te ondernemen. Maar hierin overschatte hij zich toch te veel: hij sneuvelde en de Atheners verloren. Na al deze gebeurtenissen waren beide steden tot de conclusie gekomen, dat ze even sterk waren en niet van elkaar konden winnen. Daarom werd er, na tien jaar oorlogvoeren, in 421 voor Chr. vrede gesloten. In vredetijd hadden de Atheners alle

Sfakteria, het eiland waar de Atheners 420 Spartanen opsloten, is rechts op de foto te zien.

gelegenheid de stad te verbeteren. Op de Acropolis werden de beroemde tempels afgebouwd, zoals het Parthenon en het Erechtheion. De graanhandel op de Zwarte Zee en de uitvoer van aardewerk namen steeds toe. Tegelijk groeide het zelfvertrouwen in de stad. Nieuwe staatslieden kregen invloed. Onder hen was Alkibiades. In tegenstelling tot Kleon was hij van adellijke afkomst. Doordat hij goed kon praten, kreeg hij de volksvergadering met gemak op zijn hand.

In 416 voor Chr. kwamen afgevaardigden uit Segesta, een stad op Sicilië, in Athene aan. Zij vroegen hulp tegen Syracuse, de grootste en machtigste stad op Sicilië. In de volksvergadering werd voorgesteld een expeditie naar Sicilië te ondernemen. Het merendeel van de sprekers was vóór. Alkibiades trad daarbij het meest op de voorgrond. Hij wilde, als leider van de expeditie, graag heel Sicilië veroveren en van daaruit nieuwe veroveringen maken in het Middellandse Zeegebied. Nikias probeerde de Atheners van de onderneming af te houden. Maar de meesten waren al warmgelopen voor het Siciliaanse avontuur. De ouderen raakten enthousiast, omdat zij veroveringen hoopten te maken. De jongeren, omdat ze belust waren op avontuur.

De soldaten en de rest van de bevolking, omdat zij geld hoopten te verdienen en machtiger hoopten te worden. Er werd een grote vloot uitgerust; 30 000 man gingen aan boord. Alkibiades was bevelhebber, maar werd al spoedig teruggeroepen. Hij werd ervan beschuldigd kort voor het uitvaren van de vloot beeldjes van de god Hermes te hebben vernield. Alkibiades keerde niet terug, maar vluchtte naar Sparta. Daar gaf hij de Spartanen goede raad. Sparta stuurde hulp naar Syracuse. Daardoor leden de Atheners op Sicilië een vernietigende nederlaag. De Atheense vloot werd tot zinken gebracht. De overlevenden moesten als slaven werken. Nikias, die Alkibiades als bevelhebber was opgevolgd, werd terechtgesteld. De ramp op Sicilië was het keerpunt in de Peloponnesische Oorlog. Toen daarna de Perzen Sparta met geld te hulp kwamen, kon Athene niet meer tegen Sparta op. In 404 voor Chr. namen de Spartanen Athene in. De Delische Bond werd opgeheven. Athene verloor zijn belangrijke positie. De democratie bleef echter in Athene bestaan tot het einde van de 4de eeuw voor Chr.